

groeles 30 JAOR

Een uitgave van de Stichting **Groeles** | december 2010 | jaargang 30 | nr. 4

groeles

www.groeles.nl

175 jaar Koninklijke Harmonie van Gronsvelt

gruelles

Een uitgave van de Stichting **Gruelles** | december 2010 | jaargang 30 | nr. 4

Bij de voorpagina: 2001. Kerstconcert Harmonie, Gemeijsjapshoés Groéselt.
Bij de titelpagina: 2008. Sylvesterconcert Harmonie, Garage Regie, Maastricht.

© Copyright Stichting Grueles - www.grueles.nl

Abonnementenadministratie: Brikkenoven 1, 6247 BG Gronsveld. Tel. 043 - 408 3288. *Secretariaat:* Rijksweg 92, 6247 AK Gronsveld. Tel. 043 - 408 2880.

U kunt zich abonneren op ons tijdschrift door € 13,50 over te maken op Rabobank rek.nr. 11.75.15.000 of ING 2535375 t.n.v. Stichting Grueles. Losse nummers € 4,-.

VOORWOORD

Een nieuw paspoort? Een vers rijbewijs? Een uittreksel uit het persoonsregister? Een bouwvergunning? Tot voor kort kon u gewoon terecht in Eijsden, vanaf het nieuwe jaar moet u daar een berg voor op. Als bijna-inwoner van de gemeente Eijsgraten vraagt u zich natuurlijk terecht af of dat wel zo handig is. Goed voor de conditie en de kuiten zal het wel zijn. Of de herindeling nóg voordelen oplevert, moeten we maar afwachten. We kunnen op den duur eens een voorstel doen voor een nieuw gemeentehuis in Honthem of Bruisterbosch. Die plaatsen vormen de gulden middenweg, maar voorlopig is en blijft het gemeentehuis gevestigd in Margraten.

Op gemeentelijk vlak kunnen we waarschijnlijk heel wat veranderingen tegemoet zien, Grueles gaat echter geen gekke dingen doen. Onze thuisbasis blijft aan de Oosterbroekweg, het streekmuseum wordt niet verplaatst naar Libeek. En we zullen onze activiteiten voornamelijk blijven richten op onze dorpskernen. Dat neemt niet weg dat we onze horizon kunnen verbreden richting 'de bérg'. We hebben immers op veel gebieden raakvlakken met sommige dorpen om ons heen. De fruithandel, de boerderijen, de lintbebouwing, binnenkort de burgemeester... Wat we vooral maar moeten proberen te behouden, zijn onze karakteristieke dialectklanken. 'Daarboven' praten ze toch wel iets anders dan wij. Of vindt u het prima als we op zondagavond 'nao d'r kaffee bié d'r Nic gunt,

mèh neet te laat, want de kinger môtte op tied op de sjoël zunt'.

Het jaar is weer ten einde. Een goed moment om de vernieuwde Grueles eens op waarde te schatten (ik heb even geen zin in het woord evalueren). De positieve reacties op het nieuwe formaat, de kleur, de indeling, de grotere foto's en illustraties zijn allemaal redenen om op de ingeslagen weg verder te gaan. De eerste Grueles van 2011 zal er dus in grote lijnen uitzien zoals dit exemplaar. Dat staat ook beter in uw boekenkast. We staan natuurlijk altijd open voor suggesties.

In de laatste Grueles van het jaar vindt u, zoals altijd, de rareiteiten uit onze natuur. En rareiteiten zijn er genoeg gespot. Houd ook het komend jaar de ogen weer op de natuur gericht, wie weet wat u nog tegenkomt tussen Gronsveld en Margraten. En u kunt verder lezen hoe het in het verleden gesteld was met het onderwijs in ons dorp.

Het was weer een jaar met genoeg hoogtepunten en veel jubilea. We hebben ze allemaal gevierd. Op naar 2011. Ik wens u alvast *'nne zaolege krismes en e gelökkig nuuj jaar.*

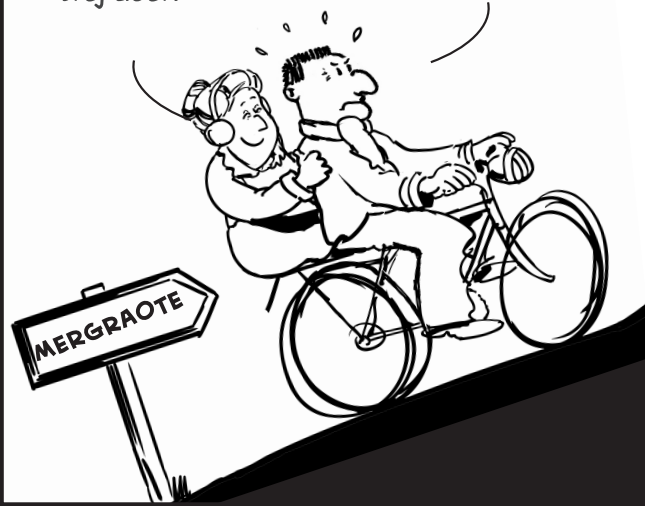
D'r Maarten Heijnen

TRENÊT & HAJ...

...KRETSE DE BÉRG OP...

Allê Haj,
trèj doër!

Trenêt, wêtste
ziëker dat d'nne pas
verloüpe ês?

DIALECT

Sinterklaos

Nik wäor oongetrouwd en 'nnen helle wërker. Al jaore haw hër dezelfde baas ién Mesjtreesch. Hër goûng ekere muerge op z'nnen tuf nao de Batterysjtraot oe de kenstruksiewërkplaots laog oe hër al mie es viéfendértig jaor iézer bewërkde. Nik wäor nog 'nne vakmaan van d'n awwe stjémpel. 't haw t'rs mer wienig die kôste wat hër kôs. Wat wërke aongoûng haw Nik mer èi zjwäok pléutske. Hër kôs neet op tiéd koëme. Dao wäor mer eng plaots oe hër noets te läot kaom, dat wäor bié z'n biljerklup. Dao hawwe z'n biljervrön nog noets op 'm hôve te waachte. Meh al muerges goûng 't mis. Z'nne baas haw 'm dat öuch al gezaag wie hër z'n viéfentwëntig jaorig zjubbelej geveerd haw. Hër haw hëum daobié gezaag dat hër hoëpde dat hër 't nog 'ns mêt mog mäoke dat Nik 'ns op tiéd kaom. Noé môt daobié gezaag wërde dat 't hëum öuch niks oét magkde öm tot tien oor saoves doër te goën met lasse en driéje, oétgenoëme z'nne biljeraovend. En öuch op zaoterdig kaom Nik es dat nudig wäor. Hër haw zelfs e päor kier op zoondig gewërk wie de Daf-febrik ién Yndhove opens mié es doézend koëgellagers besjtelde. Dy môste ién e päor daog vëndig zién. Nik zaag tiénge z'nne baas. "Dat ès vuur dy päor oor dy ich te läot been koëme dizze maond." Z'nne baas kôs dao waol mêt laachte en zaag kwaan-sys: "Dan maogste nog waol e päor zoondige koëme. Géel dich 'ns 'nne gooje wëkker, dan verslijpste dich neet mie."

Nik zaag dat hër dao 'ns uüver zoûw deenke. Nik wäor ién de kos bié z'n zuster Zjulja. Wie hër truk kaom van ze wërk, vertelde hër saoves wat z'nne baas tiénge 'm gezaag haw. "Hër hèt geliék", zaag Zjulja, "ich sjanp zoewiezoe neet dats dich dao nog maogs wërke." "M'nne baas kënt neet zonder mich", zaag Nik en boëg zich uüver 'nnen teleur oranjerats mêt e sjteumpke woësj, dè Zjulja 'm haw vuurgezat. Ennige wëke läoter waor 't Sinterklaos. Zjulja môs vuur z'nne maan en keender kedoos géle. Op 'nne naodenoen gong 't mêt de bös van Meuze nao Mesjtreesch. Bié de Grand Bazaar ién de Mestjreeschter Bröksjtraot zaot Sinterklaos op 'nne sjtool oe de keender hëum 'n henneke kôste géve. Ze krège allemaol 'nne klejnen iézere kjwakfrosj dè, este d'r op dûjdes, öuch nog 't geluid van zoé e bies magkde. Zjulja sjoët good op. 't Haw bekaans aal wat 't môs géle. Zjus wie 't bié Jamin nog e päor sjôklate lêttère woûw hoële (want dy hawwe de lekkerste), veel z'n öug op 'nne sjoene groete roeje wëkker.

Zjulja pagkden 'm vas en zaog dat oüch nog e sjnoér d'r aon vas hoüng. "Dé, o nog èine op il-lentrik", daag 't, "dat ês mesjiens get vuur Nik." Zjulja gol de wekker en goüng. Bié de bösreste-räosie aot 't zich e krekêtsje en daonao truk nao Groéselt. Ién de bös daag 't dat 't waol aordig wäor vuur e klejn gedichske daobié te doen en 't begôs ién de bös zich al get ién te laote valle. Op 't kruúspeunt ién Hier haw 't al 'nne rèigel bedaach:

*Sinterklaas zijn witte baard groeit en groeit
En Nik is iemand die zich niet graag spoeit*

Zjulja begôs te twiéfele of dat waol good Hol-lans waor. Enfin, 't haw nog 'n wèk ié 't surpri-zenaovend wäor. Sjtrak waor Nik biljerre en dan haw 't tiéd genôg. Saoves wie Nik vòrt wäor en de keender ién bed laoge zaot z'nne Pie, z'nne maan, nao 'nne koujboûjfilm te loore op d'n til-leviésie. Zjulja môs niks hebbe van sjete en al gaar neet van koujboûjfilms. "Ich zit mich ién de kuüke, ich heb nog get wérk", zaag 't tiénge Pie, dè nog neet oploorde. Ién de kuüke magkde Zjulja zich 'n tas nes en goüng wyjer. "Wat rymp op wekker", daag 't. "Stekker, trekker en flessen-trekker". Zjulja sjrèf op:

*Stop in het stopcontact deze stekker
En laat je wakker maken door deze wekker*

"Dat wäor al good", voond 't en 't goüng doër. Zoe tiénge haf elf haw 't genôg de van en

goüng 't sjlaope. Pie zaot nog altiéd ién d'n duúster nao daampende revolvere en sjetende Indiane te loore. "Gojenaach joüng", zaag Zjulja. Pie antwoerde mêt "mhhhu".

'n Gooj wèk läoter waor 't Sinterklaos. Normaal goüng Nik dan vòrt. Hër woüw noets 't hoés-hawe tot las zién op zoe 'nne bezeunderen däog. Noé haw Zjulja gezaag dat hër saoves debié môs zién. Hër wäor nog gaw nao de bek-ker gaange en haw vuur Zjulja en Pie eder 'n lét-ter gegoüwe. Pie kraog 'n P en Zjulja 'n M ömdat ze geng J mié hawwe. Vuur de keender haw hër 'n tuút babbelerre en e päor sjòklate biéskes ge-goüwe. En vuur hön allemaol haw Nik éine groete sjpikkeläosmaan mêt amaandele de-bênne mêtbraach.

Aon 't ênd van d'n aovend, wie al e sjuülgood-trejsje doër de käomer leep, kaom e pekske oét de zak dat vuur Nik wäor. "Vuur mich", zaag Nik en mêt 'n sjèif oüg nao de keender, "meh, ich been toch neet braaf gewès." Hër pagkde 't pekske oét en zaog dat 'nne roeje wekker ién 't sinterklaospepier zaot. 'n Tuút krissie oe hër gek op wäor zaot nog debié. En ... aon de bènne-kaant zaot e gedich en Nik loos vuur:

*Gronsveld, 5 december 1963
Beste Nik*

*Sinterklaas was zich aan het bedenken
Wat er rijmt op schenken
Zijn paard is wit en altijd paraat
In tegenstelling tot Nik, die is elke dag te laat*

Dialect

Sinterklaas vindt dat niet zo goed
 Maar komt toch met een cadeautje op bezoek
 Ik weet wel dat rijmt niet
 Maar deze regel was van zwarte Piet
 Stop in het stopcontact deze stekker
 En laat je wakker maken door deze wekker
 Dan is je baas erg in zijn nopjes
 Daarom ook nog een tuit met dropjes

De sint

Nik haw de traone ién z'n oüge sjoën. "Daanke Sinterklaas, danke", zaag hër. Saoves zat hër z'nne noûwe wekker en dûijde de sjtekker ién 't sjtopkontak. Mêt de gebrúksaonwyzing oét de kertonne does wäor dat zoe gefiks. Nik magkde zich nog e krûiske mêt wiéwäoter en goûng mêt e good geveul sjlaope. D'n däog denao kaom hër 'n dik oor te laot op ze wêrk. Saoves wäor Zjulja vuur te verrêke. "Lierste 't noé noets", zaag 't. "De klômmel goûng neet aof", zaag Nik, dè 't neet sjanpde. "De zals 'm waol neet good gezat hebbe" sjnawde Zjulja en goûng vuur 'm op d'n trap op nao boëve. Nêven 't bed oonder 't naachskéske laog e klejn mûiske kepot nêven 't sjoér. 't Haw 't sjoér doérgeknaog. "Dé", zaag Nik, "dat hèt zelfs Sinterklaas neet geziën."

Frans van de Weerd
 Tekeningen: Hans Mulder

Weenterwende

Op 'nne sjtelle, sjtelle zoondigmuerge
terwyl ich ligkend loéster
wie mêt raozetig geräozel
de noûwe diepvriesdäog de loch ién krup
huur ich ze:
dy ieste machtige mëlieklaanke
zoe zach, zoe zuver,
zoe wérm.

Maria Scheres

Tekening: Ina van de Weerd

'De wijje geveegd'

In het najaar van 1780 kreeg Johannes Schrijne-
maekers, inwoner van het graafschap Grons-
veld, (hij zal wel Zjeng of Zjang geheten
hebben), van de grafelijk commissaris Wolfgang
Zollner opdracht om in de grafelijke weilanden
enig noodzakelijk onderhoud te verrichten. Jo-
hannes kweet zich gedurende één dag plichts-
getrouw van zijn taak en diende na gedane
arbeid bij Zollner de rekening in. Nu sprak Jo-
hannes alleen vloeiend Gronsvelds en geen
woord Nederlands.

Toch moest hij Zollner laten weten waaruit zijn
werkzaamheden die dag bestaan hadden. Zo
goed en zo kwaad als het ging 'vernederlandste'
hij de dialectwoorden en deelde hij Zollner
mede dat hij die dag 'de wijje geveegd' had.

Aan u nu de vraag:

Wat heeft Schrijnemaekers die dag gedaan?

Stuur uw oplossing naar gillesjaspars@ziggo.nl
(briefje in de bus kan natuurlijk ook) en maak
kans op een mooie prijs.

Gilles Jaspars

Rariteiten

2010 internationaal Jaar van de Biodiversiteit. U hebt er vast wel over gehoord. 2010 is door de Verenigde Naties uitgeroepen tot het Internationale Jaar van de Biodiversiteit. "Nou en?", zult u misschien schouderophalend denken.

Biodiversiteit is alle leven op aarde. De enorme verscheidenheid aan levende organismen is behalve mooi ook nuttig en noodzakelijk. Biodiversiteit is van levensbelang! Biodiversiteit zorgt voor schoon water, vruchtbare grond en een stabiel klimaat. Het levert ook voedsel en grondstoffen voor huisvesting, kleding, brandstof en medicijnen. Biodiversiteit wordt echter ernstig bedreigd. Planten- en diersoorten verdwijnen en ecosystemen raken ernstig verstoord. Wat wij in onze koelkast hebben, bepaalt niet alleen óns leven maar ook veelal het leven van mensen, dieren en planten die duizenden kilometers verderop leven. Omgekeerd wordt ook ons welzijn bepaald door hoe er elders met de biodiversiteit wordt omgegaan. Een van de doelen van de Verenigde Naties is om mensen bewust te maken van biodiversiteit in de eigen leefomgeving en de effecten van het eigen handelen erop.

Kleine verbeteringen in ons gedrag kunnen van grote invloed zijn op het behoud van een rijke biodiversiteit. Zuinig zijn met energie, goed scheiden van afval en aanleveren op de plaatsen waar het thuis hoort, het eten van seizoensgroenten, lopen of fietsen in plaats van de auto nemen, toch met de auto op pad, rij dan zuinig, iets minder vlees op het bord, vaker kraanwater drinken in plaats van fris, regenwater opvangen voor de planten enzovoort, enzovoort. Maar ook het aanleggen van een composthoop in de tuin levert een prima bijdrage aan het behoud van een rijke biodiversiteit. Het groenafval komt niet in de afvalstromen terecht en biedt tegelijkertijd een prima biotoop voor allerlei organismen en insecten, en daar komen weer tal van andere dieren op af. De merel op de regenworm, de sperwer op de merel. Biodiversiteit in een notendop, maar dit is wel waar het om draait. Die keten mag niet onderbroken worden.

Op een iets hoger niveau kunnen we allemaal een bijdrage leveren door het in stand houden of herinrichten van een gedifferentieerd landschap in onze directe omgeving. Wij verkeren hier in de gelukkige omstandigheid dat wij nog beschikken over een sterk versnipperd, kleinschalig en semi-agrarisch landschap. Het gebied tussen Gronsveld, Rijckholt en het Savelsbos is voor het behoud van biodiversiteit van groot belang. Het aan elkaar knopen van dit soort kerngebieden, groot en klein, is weer

een van de taakstellingen van provinciale en rijksoverheid en de rijksoverheid kijkt weer over de landsgrenzen heen om verbindingen te zoeken met buitenlandse kerngebieden.

Flora en fauna op een “vierkante meter”

Terug naar ónze biodiversiteit. Danny Husson is sinds kort de trotse eigenaar van een kleine boomgaard aan het eind van de Wègskeswëg. Danny is lid van onze sectie Natuur en tijdens een vergadering vertelde hij enthousiast over de waarnemingen die hij daar op één ochtend had gedaan. We laten Danny aan het woord:

“Al kuiierend over een stukje van “d’n drijf” zie ik een grote vlinder fladderen. Blijkt het een geweldig mooie koninginnenpage te zijn. Nog nasmijmerend over deze waarneming zie ik voor mij dassenharen in het prikkeldraad steken. Een dag eerder heb ik dat ook al gezien en de haren er toen uitgehaald. Het bewijs dat ze hier vanacht of vanochtend weer zijn gepasseerd. Ik neem me voor om maar eens een keertje wat vroeger op te staan om een kijkje te komen nemen. Een stukje verderop ligt ons “kroondomein”, een stukje weiland waar ik nogal wat tijd doorbreng. Ik til een rooster op waarop wat gras ligt te drogen. Wat zie ik daar nou? Een slang ? Nee hoor, een hazelworm, die doodkalm blijft liggen. De vorige dag kroop er ook al een

hazelworm voor mijn voeten weg. Misschien was het wel dezelfde. Nog even wat weide-champignons zoeken in het tegenoverliggende weiland. Daar hebben paarden gelopen en bestaat de kans dat er champignons te vinden zijn. Helaas geen champignons dit keer maar wel een groene knolamaniet. U herinnert zich vast wel het krantenbericht in september van dit jaar over de man die overleed na het eten van giftige paddenstoelen. Deze dus! Iets verderop zie ik op een balkje van een nestkast een eikelmuis liggen. Zou ze dood zijn? Een duwtje met mijn vinger leert me dat ik haar heb gestoord in haar slaap. Dit exemplaar neemt het wel erg letterlijk dat ze behoort tot de familie der slaapmuizen. Terwijl ik de eikelmuis bewonder, vliegt er een havik over. Even later zie ik verderop een hermelijntje wegschieten en ik spreek de hoop uit dat de eikelmuis haar slaapgedrag snel mag veranderen. Tegelijkertijd besef ik dat we bevoorrecht zijn met zo’n mooie “achtertuin”!

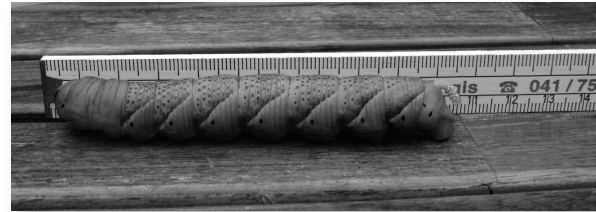
Deze waarnemingen van Danny onderstrepen nog maar eens dat er in onze directe omgeving qua biodiversiteit nog heel wat te beleven valt. En er is nog meer gezien dat het vermelden zeker waard is. Zoals u van ons gewend bent verhalen wij in het laatste nummer van het jaar steeds over bijzondere waarnemingen die we zelf hebben gedaan of die we van u aangeleverd hebben gekregen.

Natuur

Rups van de doodshoofdvlinder

Om maar gelijk met de deur in huis te vallen, de waarneming van het jaar werd gedaan door Theo Op Heij. Begin augustus trof hij in zijn tuin een kanjer van een rups aan. 10 centimeter lang en de dikte van een pink, fel geel gekleurd en blauwe diagonale driehoeksvlekken op de rug. Aan het einde op de rug zat een klein geel staartje. Dat staartje duidt op de familie van de pijlstaartvlinders en maakt de determinatie al een stuk gemakkelijker. Al snel was duidelijk dat het de rups van de doodshoofdvlinder betrof. De doodshoofdvlinder is een nachtvlinder en heeft als belangrijkste verspreidingsgebied Afrika met uitzondering van de woestijnen. Ook in Zuid-Europa komt hij algemeen voor. Jaarlijks trekken vlinders noordwaarts tot in de Scandinavische landen toe. Maar overal in Noord Europa blijven het zeldzame verschijningen. Ze zijn absoluut niet bestand tegen vorst zodat hun verspreidingsgebied in Europa vooral beperkt blijft tot het zuiden. De eitjes worden meestal afgezet op aardappelloof en wilde liguster. De volwassen vlinders zijn verzot op honing en weten met hun forse gestalte bijenkorven binnen te dringen en zich tegoed te doen aan de honing. Soms moeten ze dit bekopen met de dood. In Nederland zijn dit jaar drie waarnemingen van de rups gedaan en is slechts een keer de vlinder gesignaleerd.

Nadat wij enkele foto's gemaakt hadden, is de rups weer uitgezet waar ze ook was aangetroffen.

Diverse vogels

Jaarlijks bereiken ons heel wat meldingen van vogelwaarnemingen. We zijn daar hoe dan ook blij mee. Meestal gaat het om soorten die vrij algemeen zijn en om die reden niet in deze rubriek vermeld worden. Soms zit er bij die algemene soorten een verhaal achter dat toch het vermelden waard is. Zo werd door Josine Hessels in de Sjëchelder een totaal verzwakte torenvalk aangetroffen en Giel Bosch trof in zijn tuin een eveneens verzwakte sperwer aan. Beide personen hebben de moeite genomen om de vogels naar roofvogelopvangcentrum Erkens in Neerbeek te brengen. Helaas, zo bleek later, hebben beide vogels het niet gered. Een andere roofvogel deed in positieve zin weer van zich spreken. Vorig jaar berichtten we in deze rubriek over het eerste geslaagde broedgeval van de zwarte wouw in Nederland en wel in de Eijsder Beemden op het eiland bij Köbbes. Dit jaar is op dezelfde locatie weer gebroed en is er

één jong uitgevlogen. Hierdoor is het aantal broedparen in Nederland gelijk gebleven, namelijk één! Stijgende aantallen broedparen zien we wel bij de huiswaluw, tenminste daar waar ze gedoogd worden, want er worden nog steeds nesten vernietigd omdat de huiswaluwen schijnbaar een beetje overlast bezorgen. Jan Meijerink uit Rijckholt laat zien dat het ook anders kan. Hij beschikt al meer dan dertig jaar over twee kunstnesten die jaarlijks per nest twee broedsels huisvesten. Vorig jaar hebben de huiswaluwen er drie nesten bijgebouwd en dit jaar bleken alle vijf de nesten bewoond. Zo kan het dus ook.

Builenbrand

In het jaar van de biodiversiteit werden we ook geattendeerd op een merkwaardige schimmel op maïskolven. Pim van de Weerd zag aan de rand van een maïsakker een kolf met rare vergroeiingen. De kolf werd meegenomen en thuis nader bestudeerd. Internet blijkt dan een mooi medium en na enig speurwerk was duidelijk welk type schimmel het betrof.

Builenbrand (wetenschappelijke naam *Ustilago maydis*) is een schimmelparasiet en is met maïs vanuit Centraal-Amerika de wereld over gereisd. In Nederland komt deze schimmel alleen op maïs voor. In warme zomers komt builenbrand meer en meer voor op maïs en is al van afstand uiterst eenvoudig te herkennen door eerst vuilwitte, later loodgrijze builen op

de stelen of de kolven van maïs. Deze builen variëren in grootte van 2 tot 10 centimeter lang en 1 tot 4 centimeter dik. In meer zuidelijke landen kan de schimmel meer schade berokkenen. Hoewel, schade? In Mexico worden de jonge vruchtlichamen van builenbrand gegeten als delicatessen, waarschijnlijk al sinds de Azteken. Of de Nederlandse builenbrand net zo goed eetbaar is, is niet helemaal duidelijk. In ieder geval niet eten luidt ons advies. In Nederland veroorzaakt builenbrand weinig schade omdat de schimmel vooral goed gedijt bij hete, droge zomers. Dit betekent dat builenbrand bij een warmer wordend klimaat wel eens nadeliger kan worden voor onze maïsofbrengsten. En op deze verrijking van onze organismen zitten we nu ook weer niet te wachten, zelfs niet in het Internationaal Jaar van de Biodiversiteit.

Hub. Reumers

FOTO

Terugblik festiviteiten 175 jaar Harmonie 2010

3 januari. Nieuwjaarsconcert, loods Jennissen Oosterbroekweg

29 januari. Carnavalsconcert, Gemeenschapshuis

16 juli. Jubileumreceptie, Sporthal

16 juli. Jubileumreceptie, Sporthal

17 juli. Galabal, Sporthal

Foto

20 juli. Limburgse avond, Sporthal

23 juli. Jubileumconcert, Sporthal

22 juli. Sport- en speldag, sportvelden SCG

24 juli. Jongerenavond, Sporthal

Foto

25 juli. Openluchtmis, Kasteel Rijckholt

25 juli. Familiedag, Kasteel Rijckholt

Namen bij omslagfoto van onze vorige uitgave, Grueles nummer 3, september 2010

1 Michel van Eijdsen, 2 Harrie Indebraek, 3 Han Franssen, 4 Ludo Roosen, 5 ?, 6 Rudolfien Janssen,
 7 Lilian Clairbois, 8 Sjef Caris, 9 Michel Lemmens, 10 Robert Spronck, 11 Peter Clairbois, 12 Jo Bergenhuizen,
 13 Jos Huits, 14 Frans Starren sr., 15 Jacques Heijnen, 16 Guus Hermans, 17 Jean Mingels, 18 Gilles Spronck,
 19 Bèr Pinckaers, 20 Jos van der Mullen, 21 Peter van der Mullen, 22 Bennie Indebraek, 23 Paul Goessens,
 24 Wim van Beek, 25 Michel Bergenhuizen, 26 Helmie Lebens, 27 Nico Janssen, 28 Frans Boom, 29 Bèr Spronck,
 30 Piet Janssen, 30a Wil(Pim) Scheepers, 31 Jo Janssen, 32 Jean Lebens, 33 Giel Pinckaers, 34 Dré Wolfs,
 35 Jean Tillie, 36 Jef Pinckaers, 37 Walter Steinhauer, 38 Jean Goessens, 39 Frans Starren jr.,
 40 Guido van der Mullen, 41 Ronald van Hooren, 41a ?, 42 Hans van Beek, 43 Marie-Jose Lebens, 44 Nic Bessems,
 45 Patrick Herben, 46 Nico Janssen, 47 Theo Halders, 48 Sjir Doyen, 49 Ber Halders, 50 Jean- Marie Houben,
 51 Emile Goessens, 52 Sjeng Bergenhuizen, 53 Mathieu Pinckaers, 54 Jef van Caldenborgh, 55 Jean Reintjens,
 56 Mevr. Raemakers, 57 Nic Raemakers (dirigent), 58 Joep Heijnen, 59 Willie van Baal

GEZIËN

“Aon de brök” zou men vroeger gezegd hebben als men de plaats in Rijckholt van onze vorige achterom wilde duiden. Nu luidt het adres van onze vorige binnenplaats: Rijksweg 192. Vanaf eind 2007 is Bert Peeters eigenaar. Hij kocht het van zijn ouders Anna Bisscheroux en Jef Peeters. Zij kregen drie kinderen: Marjo, Jos en Bert. Van Anna en Jef kon je met recht zeggen dat zij geboren en getogen “Riékeldenaren” waren. Na hun trouwen woonden zij eerst iets verderop aan de Rijksweg in een huis dat jaren geleden is afgebroken. In 1966 kochten zij het huis “äon de brök” van Thérèse Greusen en Eduard Smeets die het daarvoor gekocht hadden van Maria Pleumeekers en Zjang Bronckers. Die er sinds 1905 woonden. Op de voorpagina van Grueles december 1990 staat een mooie foto van “de brök”.

Als schrijver van deze artikelenreeks kom ik vaak in oudere woningen die gemoderniseerd zijn. Maar dit huis van Bert verkeert nog

grotendeels in de authentieke staat en dat is juist wat Bert wilde want daar voelt hij zich prettig bij.

Voor zover ik weet is het huis twee keer verbouwd. De eerste keer op initiatief van Zjang Bronckers. De tweede voerde Jef Peeters uit. Zoals vroeger veel voorkwam, lag de gang in het midden van het huis en verdeelde dat in tweeën. Anna en Jef wilden echter een grote woonkamer. De gang werd bij de voorkamer getrokken en op de plaats van de voordeur kwam een raam. De voordeur werd naar rechts verplaatst. Er kwam een nieuwe badkamer en de voorzijde van het huis werd van nieuwe kozijnen voorzien.

In het paasnummer van 2002 staat een foto van het huis vóór deze verbouwing. Onder het huis ligt een gewelfde mergelkelder. Toen de “brök” in 1963 verdween en de aansluiting van de Rijksweg met de Kasteelstraat gemaakt werd zoals wij deze nu kennen, is de weg flink opgehoogd. In de zijgevel van het huis zie je nog waar vroeger het kolenhok lag en waar een raam is geweest.

De volgende achterom moet zelfs door de bewoners als achterom worden gezien, want ook zij moeten eerst "ateröm" om hier te kunnen komen.

Sjef Caris

HISTORIE

Het openbaar lager onderwijs in Gronsveld (vervolg)

Nadat het onderwijs in de dorpen vroeger vaak in handen lag van de pastoor, werd dit na de Franse Tijd in 1814 een taak van de overheid. In de loop der jaren stelde de overheid steeds strengere eisen aan de schoolgebouwen en de onderwijzers. Na de aanstelling van een dorpsgenoot als hoofdonderwijzer, steeg het aantal schoolgaande kinderen sterk.

Gevolgen stijging leerlingenaantal

Door die grote toename vanaf 1859, werd de gemeente met een groot probleem geconfronteerd: ruimtegebrek. De school had slechts één lokaal, waardoor al snel niet meer werd voldaan aan de minimaal voorgeschreven inhoud per leerling. Bovendien moest een hulponderwijzer of kwekeling worden aangesteld. Het was dan ook niet verwonderlijk dat het toezichthoudend orgaan daar bij herhaling opmerkingen over maakte en aangaf dat het onderwijs in Gronsveld veel te wensen over liet. Gedeputeerde Staten waren met de schoolopziener van mening dat er voor de kinderen van Heugem, Eckelrade en Honthem een eigen school moest worden gebouwd. Het gemeentebestuur verzette zich daar fel tegen en volhardde in haar besluit dat in de gemeente Gronsveld met één school kon worden volstaan.

De raad voerde aan dat in Heugem 's winters onderwijs werd gegeven, 's zomers konden de kinderen in Gronsveld naar school. De kinderen van Eckelrade kwamen al naar Gronsveld en die van Honthem gingen in Cadier en Keer naar school.

Veel succes had het verzet niet. In 1864 kreeg de gemeente de verplichting opgelegd in Heugem een aparte openbare school op te richten. Men dacht onder de uitbreiding van het schoollokaal of de bouw van een nieuwe school in Gronsveld-dorp uit te komen door te stellen dat de school groot genoeg was voor de leerlingen van de eigen gemeente, zodat men de "vreemde" leerlingen de toegang tot de school in Gronsveld wilde gaan ontzeggen. De schoolopziener had daar grote bezwaren tegen en gaf aan dat zelfs dán het schoollokaal in Gronsveld, vanwege de geringe hoogte (2,80 meter terwijl minimaal 4,50 meter was voorgeschreven), niet voldeed aan de voorgeschreven inhoud per leerling. Naar zijn mening was daarbij het maximum aantal leerlingen bepalend en niet, zoals door de gemeente werd aangevoerd, het gemiddeld aantal.

Het zou een lang verhaal worden. De schoolopziener bleef aandringen op uitbreiding of nieuwbouw en de gemeente bleef volharden in het standpunt dat de noodzaak daarvoor niet aanwezig was. Wél werd in 1871 een kwekeling benoemd: Jan Schrijnemaekers.

Hij ontving een maandelijks vergoeding van 35 gulden. Er kwamen echter veel klachten over hem, omdat hij vaak afwezig was.

Schoolovereenkomst met Rijckholt

Na jarenlang aandringen van de schoolopziener en Gedeputeerde Staten, werd omstreeks 1864 met de gemeente Rijckholt een officiële regeling getroffen voor toelating van de kinderen uit die gemeente op de school in Gronsveld. De gemeente Rijckholt moest jaarlijks 40 gulden betalen. Na deze eerste schoolovereenkomst tussen de gemeenten Gronsveld en Rijckholt zouden er nog vele volgen, met uiteraard de gebruikelijke strubbelingen tussen beide gemeenten.

Eind 1871 concludeerde de raad van Gronsveld dat, vanwege de stijging van de onderwijskosten, de gemeente Rijckholt, naar evenredigheid van het zielental der beide gemeenten, jaarlijks 75 gulden te weinig betaalde. Men besloot de kinderen vanaf 1 januari 1872 niet meer toe te laten, zolang de gemeente Rijckholt zich niet verbond dit bedrag te betalen. Gedeputeerde Staten drongen er bij het gemeentebestuur van Rijckholt op aan akkoord te gaan met de verhoging en wezen erop dat men anders verplicht kon worden om zelf een school te bouwen. Het duurde ruim twee jaar alvorens men tot overeenstemming kwam. De gemeente Rijckholt moest met terugwerkende kracht jaarlijks 50 gulden gaan betalen en het schoolgeld zou

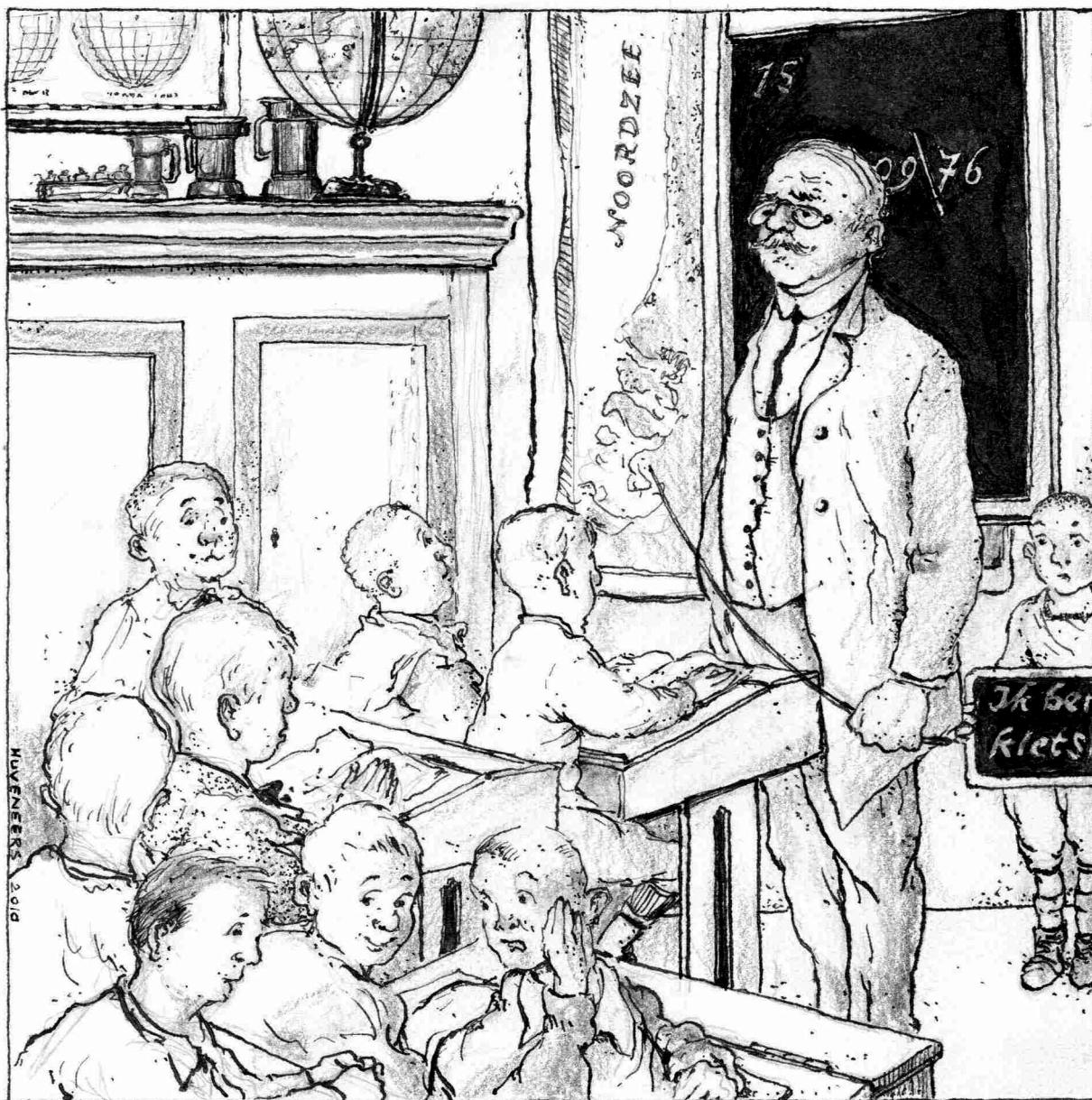
gelijk zijn aan dat van de kinderen van Gronsveld (40 cent per kind per maand en bij meer kinderen per gezin 5 cent minder) en dit moest aan de gemeente Gronsveld worden betaald.

Plan bouw nieuwe openbare school

Begin 1875 ging de raad van Gronsveld overstag en er werd besloten een deskundige te laten onderzoeken wat doelmatiger was: vergroting van het oude lokaal of de bouw van een nieuwe school. Anderhalf jaar later kon de raad zich buigen over een volledig uitgewerkt ontwerp, plan, bestek en begroting voor de bouw van een nieuwe school met onderwijzerswoning en een raadskamer. De kosten werden begroot op 14.250 gulden waarvan 12.000 gulden voor het schoolgebouw en de onderwijzerswoning. Er werd besloten de stukken op te sturen naar Provinciale Staten met het verzoek deze in de aanstaande zomervergadering te behandelen, waarbij tevens werd gevraagd subsidie te verlenen.

De hoofdingenieur van de Waterstaat adviseerde Gedeputeerde Staten de bouwkundige stukken goed te keuren. Uit zijn advies blijkt dat de nieuwe school uit één lokaal met een hoogte van 5 meter zou bestaan. Met het oog op een eventuele verdeling in twee lokalen, was het volgens hem wenselijk het aantal ramen op vier te bepalen, waarvan twee openslaand. De oppervlakte van de speelplaats was te gering, maar er was een open plaats die als speelplaats zou kunnen dienen.

Historie

Hij adviseerde een gedeelte van de speelplaats te overdekken.

In oktober 1876 lieten Gedeputeerde Staten aan de gemeente weten dat de behandeling was aangehouden in afwachting van het besluit van de gemeente Gronsveld op een inmiddels door de ingezetenen van Eckelrade ingediend verzoek om aldaar een eigen school te bouwen. Nadat de gemeente dat verzoek had afgewezen, kreeg ze begin 1878 door Gedeputeerde Staten de verplichting opgelegd tussen Eckelrade en Honthem een school te bouwen voor de kinderen van beide dorpen. Een van de redenen daarvoor was de slechte toestand van de weg van Eckelrade naar Gronsveld. De gemeente ging daartegen in beroep en zelfs in hoger beroep, doch zonder resultaat. Hierna volgde drie jaar lang een steekspel tussen Gedeputeerde Staten, het schooltoezicht en de inspecteur van het geneeskundig staatstoezicht enerzijds, en het gemeentebestuur van Gronsveld anderzijds. Eerstgenoemde partij bleef van mening dat de bestaande school niet voldeed aan de voorschriften en dat de plek waar deze was gelegen, vanwege de korte nabijheid van het kerkhof en een stinkende waterpoel, schadelijk was voor de gezondheid van de leerlingen, zodat er op een andere plek een nieuwe school moest worden gebouwd.

De gemeente Gronsveld deed er alles aan de kosten zoveel mogelijk te beperken en kwam

steeds met nieuwe voorstellen, zoals de (ver)bouw op dezelfde plek of een nieuwe school op de weg tussen Gronsveld en Eckelrade langs de Kampweg. Vooralsnog echter zonder succes. Het kwam zover dat de inspecteur van het geneeskundig staatstoezicht in januari 1882 van zijn uiterste machtsmiddel gebruik maakte. Hij besloot de bestaande school af te keuren en gaf zelfs opdracht deze te sluiten. Een hiertegen ingediend beroep had geen succes. De schoolopziener adviseerde negatief: "omdat sluiting der school het enige praktisch middel is om den onwil en de verregaande inertie van 't gemeentebestuur, welke in de verlopen jaren zoo zeer zich hebben laten kennen, te breken en eindelijk tot een gezonder toestand van schoolgebouw te geraken". De school bleef dus gesloten.

Het tijdverloop werkte echter in het voordeel van de gemeente Gronsveld,. De gemeente St.-Geertruid was in 1882 begonnen met de bouw van een openbare lagere school en daarin was ook voldoende ruimte voor de kinderen van Eckelrade (gemeente Gronsveld). De gemeente Gronsveld maakte dankbaar gebruik van deze mogelijkheid en sloot ingaande 1 januari 1883 voor de duur van vijftien jaar een schoolovereenkomst met St.-Geertruid voor de toelating van de kinderen uit Eckelrade. Voor de kinderen van Honthem trof men eenzelfde overeenkomst met Cadier en Keer. Nadat tevens werd besloten de verbetering van de weg van

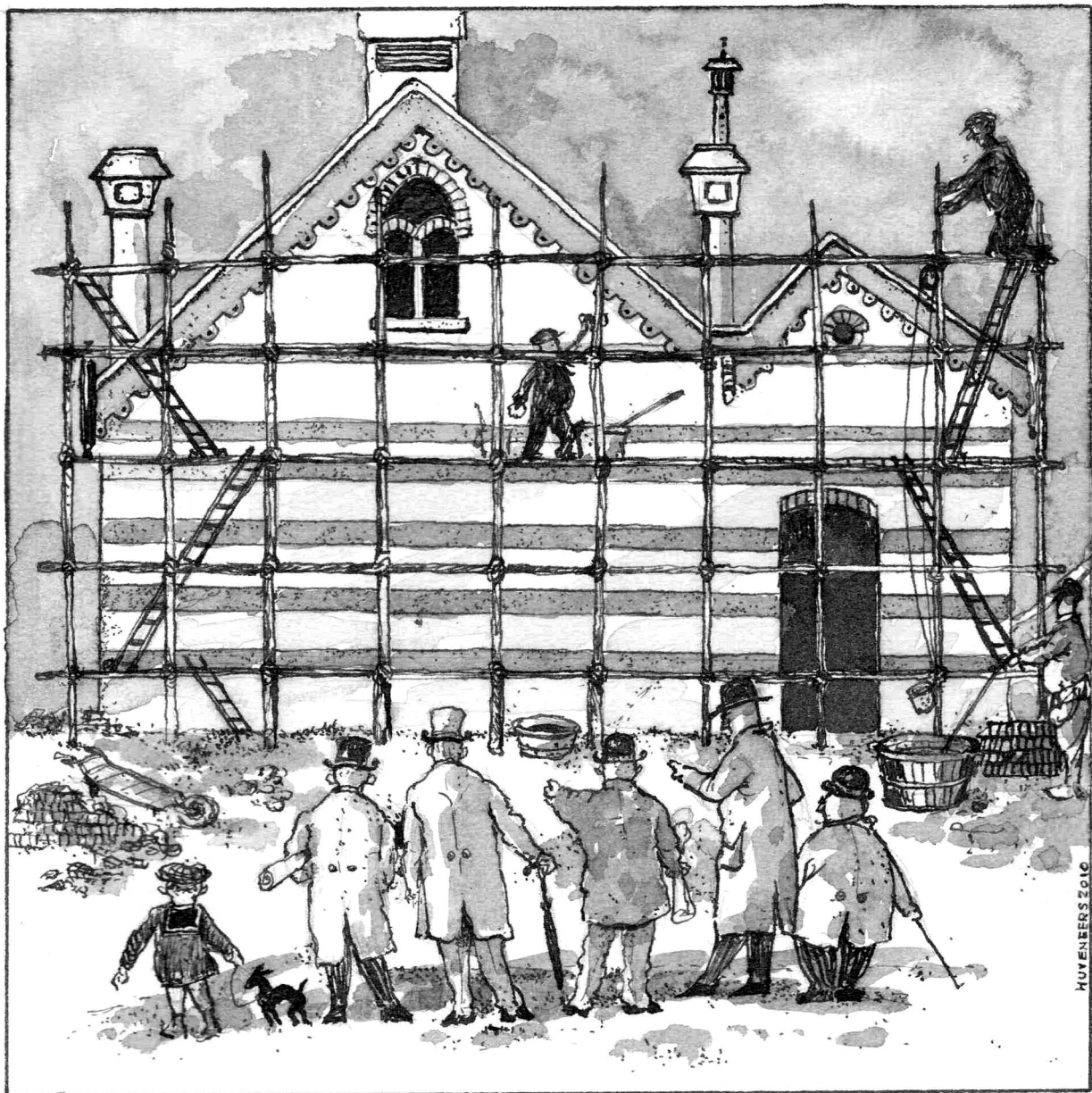
Historie

Gronsveld naar St.-Geertruid aan te besteden, trokken Gedeputeerde Staten hun in 1878 aan de gemeente Gronsveld gegeven opdracht voor de bouw van een school tussen Eckelrade en Honthem in. Hierdoor was één van de problemen van de gemeente Gronsveld, op een voor haar financieel gunstige manier, opgelost.

Het plan van de gemeente voor de bouw van een nieuwe school in Gronsveld kon nu verder worden uitgewerkt. De gemeente had hiervoor in 1877 van de kerkfabriek een gedeelte van de tuin, gelegen tegenover de kerk, gekregen. De gemeente had in dezelfde notariële akte de pastorie met aanhorige gebouwen en tuin aan de kerkfabriek geschonken. Deze overdrachten vonden plaats onder de voorwaarden dat de overgedragen tuin enkel zou dienen voor de bouw van een gemeentehuis en school met onderwijzerswoning en de overgedragen pastorie enkel bestemd was voor gebruik door de pastoor. Het aanvankelijk bezwaar van het schooltoezicht tegen die plek, omdat de afstand tot het kerkhof slechts 20 meter bedroeg terwijl die 100 meter moest zijn, werd weggenomen. Er werd overeengekomen dat er tussen de nieuwe school en het kerkplein een scheidsmuur met een ijzeren hek zou worden geplaatst. Het in 1876 reeds goedgekeurde plan voldeed echter niet meer aan de in de wet van 1878 gestelde nieuwe voorschriften, zodat er een geheel nieuw plan moest worden gemaakt.

Emile Lebens, bouwkundig ingenieur, had daarvoor welwillend zijn diensten aangeboden. Emile, geboren in 1834 in Gronsveld, was een zoon van Jean François Theodore Lebens en Maria Berchmans. Hij had zijn geboortedorp al op jonge leeftijd verlaten om in België te gaan werken. Emile was in 1861 in Merksem (B) getrouwd met Clotilde Schul en uit dit huwelijk werden drie kinderen geboren. Eerst werkte hij als ingenieur bij de stad Verviers en nadien bij de stad Luik. In beide steden zijn heel wat ontwerpen, waaronder diverse scholen, van zijn hand. Een van zijn succesvolste ontwerpen was het nieuwe ziekenhuis van Bavière in de wijk Outremeuse in Luik, dat in 1871 door een jury werd bekroond. Hij was ook professor aan de Academie des Beaux-Arts in Luik en gaf daar les aan toekomstige architecten.

Het ontwerp van de lagere school in Gronsveld was een van zijn laatste ontwerpen, zo niet het allerlaatste. Hij tekende het plan in februari 1883 en kort daarop, in juni 1883, overleed hij op 49-jarige leeftijd, zodat hij de realisering van zijn plan niet meer heeft meegemaakt. Zijn ontwerp voldeed aan de voorschriften en werd in april goedgekeurd. Na een openbare aanbesteding werd de bouw van de school in juli 1883 voor 8.988 gulden gegund aan Peter Joseph Ubachs uit Nieuwstadt, waarna direct werd begonnen met de bouw. De verkoop van op het gemeentebroek staande bomen en een lening dekten de kosten.

Historie

Er resteerde nu nog één probleem: de oude school was nog steeds gesloten, waardoor de meeste kinderen verstoken waren van onderwijs. Eerdere verzoeken om de oude school te mogen blijven gebruiken totdat de nieuwe school klaar was, werden bij herhaling afgewezen. Nu de plannen echter definitief en door Gedeputeerde Staten goedgekeurd waren, werd aan een nieuw verzoek wél tegemoet gekomen en kreeg de gemeente alsnog toestemming om tijdens de bouw van de nieuwe school maximaal 50 kinderen gebruik te laten maken van de oude school.

Periode 1884 – 1911

De nieuwe openbare school

De bouw van een nieuwe openbare lagere school in de tuin van de pastorie werd in 1884 voltooid. De scheidsmuur tussen de school en het kerkplein werd twee jaar later voor een bedrag van 235 gulden door Hubert Mingels uit Gronsveld gebouwd. De helft van deze kosten werd door buurman Gadiot betaald. De nieuwe school bestond, door de nieuwe voorschriften omtrent de klassengrootte, niet meer uit één maar uit drie lokalen, een overdekte speelplaats en twee jongens- en twee meisjestoiletten. De klaslokalen waren onderling door houten schotten gescheiden, die zo nodig voor een komedie- of toneeluitvoering weggehaald konden worden. In elk lokaal zaten twee leerjaren. Hiermee kwam een einde aan de slechte

onderwijstoestand voor de kinderen van de gemeente Gronsveld.

Kinderen van Rijckholt

Voor de kinderen van de gemeente Rijckholt was daarvan vooralsnog geen sprake. Om mogelijke nieuw- of verbouw te kunnen voorkomen had de gemeente Gronsveld de in 1873 met Rijckholt gesloten overeenkomst per 1 januari 1881 opgezegd en de kinderen de toegang tot de school ontzegd. De raad had die post zelfs niet meer in de begroting opgenomen. Hij liet aan Gedeputeerde Staten weten dat hij van mening was dat Rijckholt een zelfstandige gemeente was en hij met het onderwijs van die gemeente niets uit te staan had.

Toen medio 1884 de bouw van de nieuwe school klaar was, wendde het gemeentebestuur van Rijckholt zich opnieuw tot de gemeente Gronsveld met het verzoek een regeling te treffen. De raad van Gronsveld besloot Rijckholt een voorstel te doen dat gelijk was aan de regeling die hijzelf met de gemeente St.-Geertruid had gesloten. Uitgaande van het aantal zielen en de onderwijskosten, zou Rijckholt jaarlijks 270 gulden moeten betalen. De gemeente Rijckholt verklaarde hiervoor hooguit 140 gulden ter beschikking te hebben, zodat er vooralsnog geen overeenstemming werd bereikt. In maart 1885 schreef de Commissaris van de Koning aan de gemeente Rijckholt dat er klachten waren binnengekomen over

“de onderwijslozen toestand” van de kinderen van de gemeente. Hij drong er op aan een regeling te treffen. Zijn oproep had succes, enkele maanden later kwamen de gemeenten tot overeenstemming. De gemeente Rijckholt zou ingaande 1 mei 1885 jaarlijks 275 gulden betalen, maar er hoefde verder geen schoolgeld meer betaald te worden. De regeling zou van jaar tot jaar vernieuwd worden. De kinderen van Rijckholt konden daardoor na ruim vier jaar eindelijk weer naar school. De eerste jaren werd de regeling normaal verlengd, waarbij het door Rijckholt te betalen bedrag van tijd tot tijd zonder problemen werd verhoogd. In 1891 bedroeg het bedrag 400 gulden.

In 1909 werd een geheel nieuwe schoolregeling opgemaakt. Men kwam een bijdrage van 500 gulden overeen en het door de kinderen van Rijckholt betaalde schoolgeld zou hierop in mindering worden gebracht. Deze regeling werd, op advies van Gedeputeerde Staten, aangegaan voor de duur van vijftien jaar. Dit laatste zou nadien voor heel wat problemen zorgen.

Hoofdonderwijzer Pieter Janssen

Door het plotselinge overlijden van Hubert van den Boorn op 8 juni 1888, moest een nieuwe hoofdonderwijzer worden aangesteld. Uit een voordracht van twee kandidaten werd door de raad gekozen voor Peter Joannes (Pieter) Janssen, geboren 17 augustus 1859 in Stramproy, ongehuwd, voorheen onderwijzer te Stein.

Hij werd ingaande 1 november 1888 benoemd en er werd hem een jaarwedde van 700 gulden plus het genot van vrije woning en tuin toegekend.

De onderwijzerswoning werd aangepast. De eerste jaren maakte Pieter geen gebruik van die woning, hij bleef in zijn kosthuis dicht bij de school wonen. Toen hij kennis kreeg aan de Gronsveldse jongedame Johanna Hubertina Schrijnemaekers, met wie hij in 1892 trouwde, namen zij tien maanden later hun intrek in de verbouwde onderwijzerswoning. Zij kregen twee kinderen: een jongen en een meisje.

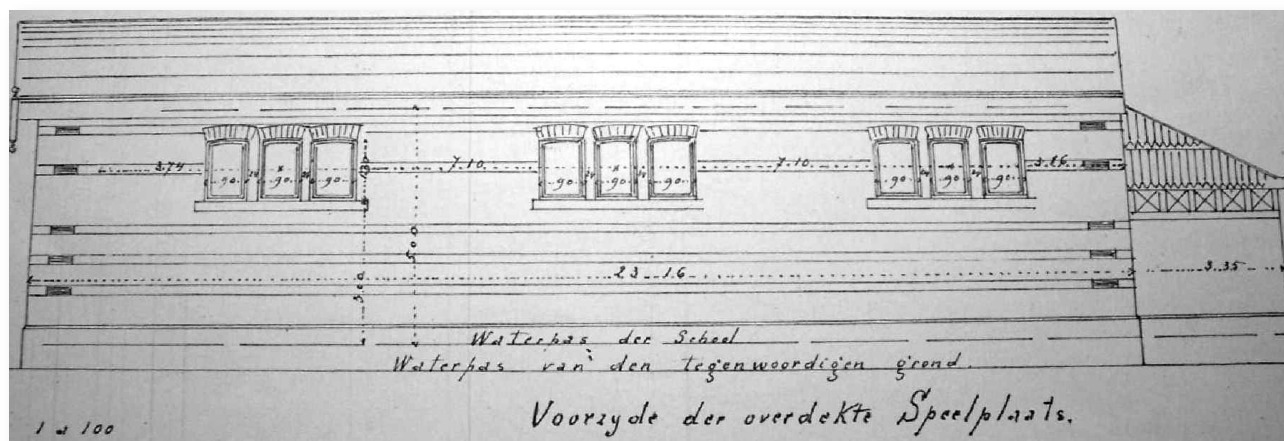
Onder zijn leiding floreerde de school als nooit tevoren, waardoor de nieuwe school al snel weer te klein was. Vanaf 1901 gaf hij tevens gedurende vier avonden per week twee uur Franse les. De leerlingen betaalden hiervoor 25 cent per maand. Van de gemeente ontving hij daarvoor nog een subsidie van 50 gulden per jaar.

Pieter Janssen overleed onverwacht op 20 augustus 1914. Hij werd 55 jaar en was ruim 25 jaar hoofdonderwijzer aan de school in Gronsveld geweest.

Leerlingenaantal

In de periode 1884 tot 1901 verdubbelde het aantal kinderen van de gemeente Gronsveld dat de openbare lagere school bezocht.

Historie

Voor (rechter) zijde school

Toch waren er nog altijd heel wat kinderen die zeker niet het gehele jaar naar school gingen. Zo vertelde de oud kantonier Bèr Houben altijd: "Viéf weenters been ich nao sjaoel ge-gaange." Het aantal schoolgaande kinderen steeg van 55 in juli 1884, naar 87 in december 1884, tot 151 in juli 1901 en zelfs 161 in december 1901. Hierbij zijn de alhier schoolgaande kinderen van Rijckholt nog niet meegerekend. Het totaal aantal leerlingen dat de school bezocht was dus nog een stuk hoger. Begin 1902 was het totale aantal zelfs opgelopen tot 200.

Met slechts één stem meerderheid in de Tweede Kamer, was ingaande 1901 de leerplichtwet ingevoerd. Vanaf dat moment moest ieder kind van het zevende tot en met het twaalfde jaar onderwijs volgen. De leerplicht-

wet had landelijk gezien op zich niet zo'n groot gevolg, want tussen 1890 en 1900 ging namelijk al ongeveer 90% van de kinderen min of meer geregeld naar school. Wél maakte de leerplichtwet een einde aan het vroegtijdig verlaten van de school. Ook werd het aantal kinderen dat hun ouders 's zomers in de landbouw hielp en daarom lange tijd van school wegbleef, steeds kleiner.

De invoering van de schoolplicht had in Gronsveld in ieder geval géén extra toename van het aantal schoolgaande kinderen uit Gronsveld tot gevolg. Het tegendeel was zelfs het geval. Bezochten in 1902 in juli nog 145 en in december 150 kinderen van Gronsveld de school, drie jaar later, in 1905, was dit aantal al gedaald tot 109 in juli en 106 in december.

Overig onderwijzend personeel

Door de toename van het leerlingenaantal en de nieuwe regelgeving omtrent de klassen-grootte, moest het onderwijzend personeel aan de school in Gronsveld in de periode 1884 tot 1911 steeds verder worden uitgebreid. Naast de hoofdonderwijzer werd in 1884 een tweede en in 1891 een derde onderwijzer benoemd. Daarnaast was vanaf 1887 voor het vak vrouwelijke handenarbeid een onderwijzeres aangesteld. Toen begin 1902 het leerlingenaantal 200 bedroeg, kreeg de gemeente opdracht een vierde onderwijzer(es) aan te stellen, doch de raad besloot daar niet aan te voldoen, omdat inmiddels één leerling de school had verlaten.

Naast de hoofdonderwijzer behoorden in de periode 1884 – 1911 de navolgende personen tot het onderwijzend personeel:

- Lauwere de, Amandus Petrus Martinus,
01.12.1884 – 01.05.1889;
- Schiepers, Maria Sophia, 01.01.1887 - ?;
- Scheffers, Johannes, 01.05.1889 – 01.10.1891;
- Weijer van de, Stephanus August,
01.01.1891- 01.01.1898;
- Pluijmen, Pieter Joseph Hubert,
01.11.1891 – 01.06.1897;
- Huveneers, Mathias Joseph,
01.07.1897 – 01.06.1902;
- Gommers, Gommarius,
01.06.1898 – 01.06.1900;
- Bockstael, Henri August,
11.06.1900 – 01.11.1902;

- Bartholomeus, Maria Anna Elisabeth Hubertina, 01.12.1901 – 01.07.1904;
- Cobben, Hendrik Hubertus,
01.05.1902 – 01.10.1902;
- Dohmen, Peter Hubertus,
01.10.1902 – 01.04.1904;
- Jacobs, Joannes Wilhelmus Hubertus,
01.10.1902 – 01.01.1906;
- Cobben, Jan Hubert, 01.06.1904 – 15.12.1906;
- Marres, M.P.A.C. mej. ,
tijdelijk 01.07.1904 – 01.09.1904;
- Schuren, Maria Elisabeth, ingaande
01.09.1904;
- Bartholomeus, Jan Hendrik Hubert,
16.01.1906 – 01.05.1911;
- Baggen, Constantinus Hubertus,
10.01.1907 – 01.05.1910;
- Bartholomeus, Henricus Arnoldus Hubertus,
01.05.1910 – 01.07.1913.

Problemen

Medio 1901 schreven Gedeputeerde Staten dat de school in Gronsveld te klein was voor het aantal schoolgaande kinderen, dat de schoolmeubelen van onvoldoende kwaliteit waren en dat direct voldoende onderwijskrachten moesten worden aangesteld, inclusief een onderwijzeres voor handenarbeid. Uit een brief van de schoolopziener viel op te maken dat hij er niet veel vertrouwen in had. Volgens hem kwam de gemeente Gronsveld steeds met uitvluchten en halve antwoorden om zich aan de wettelijke verplichtingen te onttrekken.

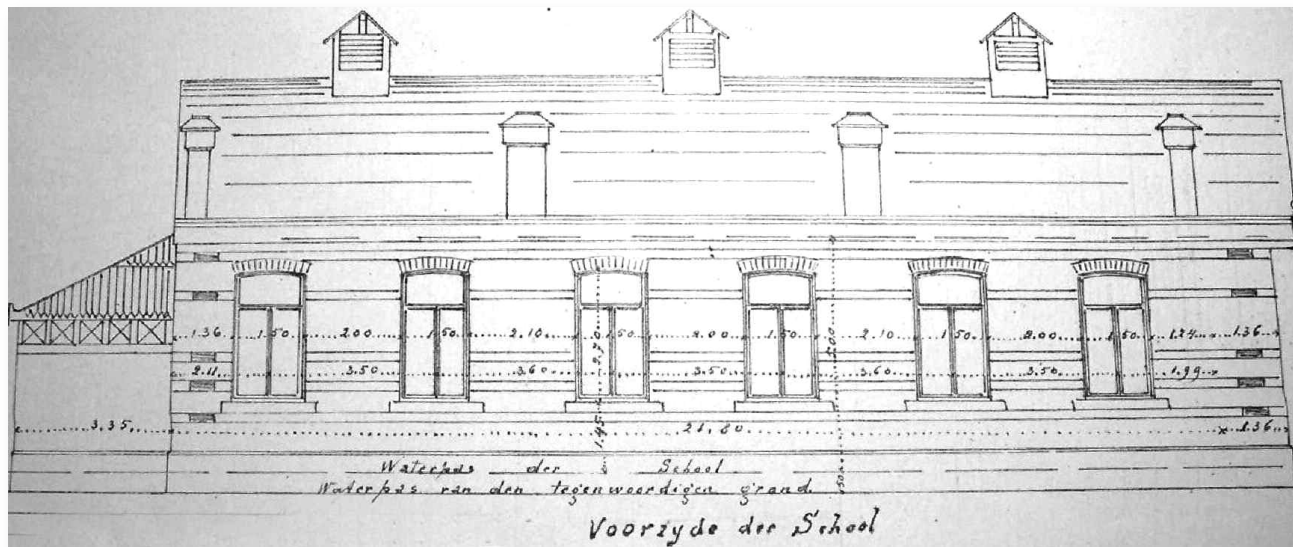
Historie

De gemeente deed er naar zijn oordeel alles aan om aan een uitbreiding van de school te ontkomen en de bij wet voorgeschreven onderwijskrachten aan te stellen. Het verwijderen van de kinderen uit Rijckholt, zoals weer werd voorgesteld, zou de problemen niet oplossen. De toestand was volgens hem onhoudbaar. In één lokaal zaten 82 kinderen, verdeeld over twee leerjaren, toevertrouwd aan één onderwijzer, terwijl dat slechts was ingericht voor 50 kinderen. Hij had daarom voorgesteld als tijdelijke maatregel het oude schoollokaal, dat al geruime tijd in gebruik was als harmoniezaal, weer als schoollokaal in gebruik te nemen en na aan-

stelling van een nieuwe onderwijzer(es) daarin één van de twee leerjaren te plaatsen. Bovendien moesten goede banken worden aangeschaft. 116 leerlingen hadden een behoorlijke zitplaats, maar 88 kinderen zaten op gammele banken zonder rugleuning en dat was al lang niet meer toegestaan.

De raad besloot eind 1901 één van de twee leerjaren tijdelijk in het oude schoollokaal onder te brengen.

Een ander probleem was de slechte toestand waarin het "nieuwe" schoolgebouw inmiddels

Voor (linker) zijde school

verkeerde. De Gezondheidscommissie schreef in 1903 dat het gebouw uit hygiënisch oogpunt veel te wensen over liet, er was sprake van vochtplekken en paddenstoelvorming op de binnenwanden. Verder was er in alle lokalen sprake van grote onzindelijkheid, de leerbanken lagen bij gebrek aan kasten door elkaar op de vuile grond en de toestand van de privaten was zeer onhygiënisch. Bovendien was er geen pomp in de buurt, zodat de kinderen voor drinkwater het dorp in moesten gaan.

De hoofdinspecteur van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid liet medio 1904 een nader onderzoek instellen. Hierbij werd verder nog geconstateerd dat de buitenmuren aan de binnenzijde vochtig, het plafond bouwvallig, de aanvoer van verse lucht slecht, het licht onvoldoende en de muren van de gang vuil waren. Hij bracht ook rapport uit over de hulpschool in het oude schoolgebouw, dat nog steeds in gebruik was. Het is niet verwonderlijk dat dit lokaal helemaal niet aan de voorschriften voldeed. De plafonds waren te laag, de muren en het gehele lokaal waren vuil en smerig, privaten, waterplaatsen en bergplaatsen ontbraken en de luchtverversing was onvoldoende. Bovendien werd het lokaal gebruikt als bergplaats voor muziekinstrumenten en als repetitiezaal voor de harmonie. Het was onmogelijk dit lokaal zodanig te verbeteren dat het aan de gestelde gezondheidseisen zou kunnen voldoen. De burgemeester liet enkele maanden

later weten dat er verbeteringen waren aangebracht, maar uit een controle bleek dat de meeste problemen nog steeds bestonden.

(wordt vervolgd)

Léon Olislagers

Tekeningen: Harrie Huveners

STREEKMUSEUM

Hufterproof

Het gebouw aan de Oosterbroekweg is in het verleden vaak geplaagd door vandalisme. Toen we het gebouw ongeveer een jaar geleden in bruikleen kregen van de gemeente was er geen ruit heel. De sectie heeft inmiddels alle ramen vervangen en van nieuwe blinden voorzien die van binnen afsluitbaar zijn. Ze zijn geschilderd in originele Limburgse motieven. Een stukje vakmanschap dat ervoor zorgt dat het gebouw er fraaier uitziet en bestendig is tegen vandalisme, "hufterproof" met een moderne term.

Gruelles keenderdäog

Op de vrijdag voor septemberkermis opent Gruelles traditioneel de poorten voor de kinderen van de twee hoogste klassen van de basisschool voor de zogenaamde "Gruelles keenderdäog". Ook dit jaar werden de kinderen op 24 september getraakteerd op enkele leerzame spelen en activiteiten in en rond ons museum. Zo mochten de kinderen in groepjes braakballen van uilen uitpluizen of veilingmeester spelen. De sectie Foto liet kinderen foto's uit Gronsveld of foto's van hun eigen (voor)ouders opzoeken, afdrukken en versturen. Andere groepen mochten beroepen raden of markante plekken in Gronsveld op een kaart opzoeken. Aan het eind van de middag kregen ze allemaal een appel en een "Gruelles-potlood" als aandenken aan de Gruelles keenderdäog 2010. Als onze accommodatie volledig is ingericht, willen wij ook andere scholen in de omgeving de mogelijkheid bieden voor dergelijke leerzame activiteiten.

Vreemde voorwerpen

Regelmatig ontvangen wij uitbreidingen voor onze collectie. Soms zijn de voorwerpen onbekend en weet de sectie niet (of niet helemaal) waar ze voor dienden.

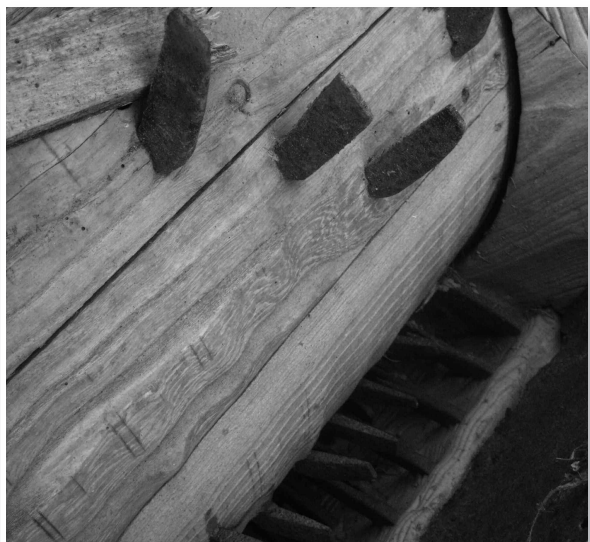
Van Jan Piet Rietdijk ontvingen wij een voorwerp dat wij nog niet in onze collectie hadden. In een houten kist draait een houten ton langs

een kam. De ton is voorzien van kleine messen. Het vermoeden bestaat dat het apparaat werd gebruikt voor het snijden van voederbieten. Dat weten we echter niet zeker. Als er lezers zijn die wel weten waarvoor het apparaat diende, dan kunnen ze dat melden bij een van de medewerkers van de sectie Streekmuseum.

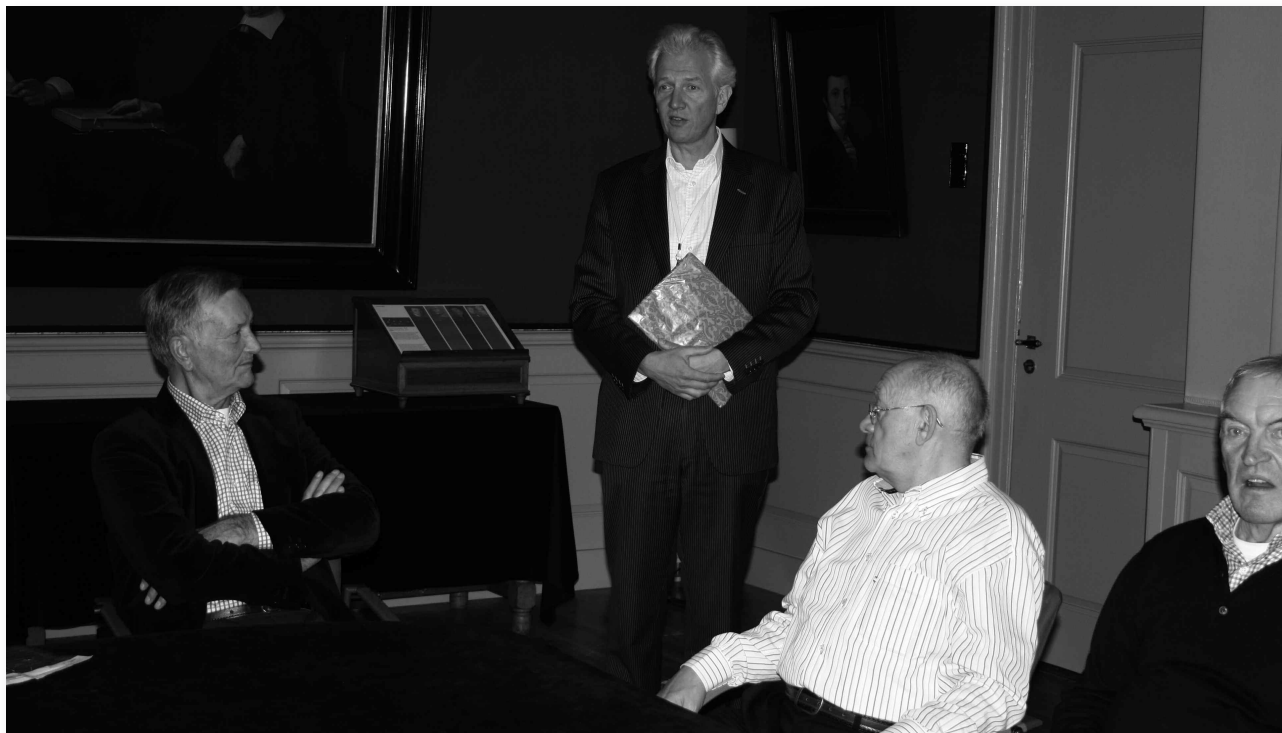
Bezoek Naturalis in Leiden

In het vorige nummer werd melding gemaakt van de opnames die in de apotheek van ons museum gemaakt zijn voor de film over het leven van professor Eugène Dubois uit Eijsden. Als tegenprestatie mocht de hele sectie Streekmuseum, die intussen sterk is uitgebreid, gratis een bezoek brengen aan het museum Naturalis in Leiden, waar de collectie van Dubois wordt bewaard. Paul Voogt, de directeur van het museum, die bij de opnames in Gronsveld was geweest en erg gecharmeerd was van onze collectie, ontving de leden van de sectie met hun dames op 28 oktober in Leiden. Paul Voogt kreeg een exemplaar van "Uit Eijdsdens Verleden" over Eugène Dubois aangeboden.

In de Regentenkamer sprak Voogt de medewerkers van het streekmuseum toe. Hij legde kort uit hoe Naturalis is ontstaan en sprak over de collectie van professor Dubois maar vooral over de medewerking die in Gronsveld bij de verfilming was ondervonden. Daarna werd de groep rondgeleid door museummedewerker Vos.

Streekmuseum

V.l.n.r. Joseph Clairbois, Paul Voogt, Jo Bouchoms, Gus van Hooren

De gehele collectie van Eugène Dubois werd getoond en daarbij mocht de sectie bij hoge uitzondering ook het voor publiek gesloten deel van het museum bezoeken (een 20 etages tellende toren). De collectie van Eugène Dubois bestaat uit meer dan 13 miljoen objecten (botten, schedels, gebruiksvoorwerpen, etc.) die steriel en onder een constante temperatuur van 18 graden Celsius worden bewaard. De sectie was zeer onder de indruk. Ook het voor het publiek

toegankelijke deel was echt de moeite waard en zeer leerzaam. Bij het afscheid zei Paul Voogt nog dat in de collectie van zijn museum alleen de apotheek, die in beheer is bij de stichting Grueles, ontbreekt. Vooralnog laten we dat zo. Na een korte keuring van de horeca in Leiden ging de groep voldaan met de trein terug naar Gronsveld.

Prijsvraag

Jammer genoeg heeft niemand de moeite genomen om alle ploegen in ons museum te komen tellen. Dat heeft twee kleine voordelen. De sectie Streekmuseum hoeft ze nu ook niet te tellen en we hoeven geen prijs uit te keren. Wij willen u wel verklappen dat we meer dan twintig verschillende ploegen in onze collectie hebben.

Nieuwe opgave

Voor de volgende prijsvraag zoeken we weer een Gronsvelds spreekwoord bij het hiernaast afgebeelde voorwerp.

Oplossingen naar Frans van de Weerd,
Rijksweg 153a of naar
fransvandeweerd@home.nl.

Onder de juiste inzenders wordt een voorraadje openhaardhout (inclusief houtworm) verloot.

Bèr van Fy

*“Ês ‘t beer viéf sént
op gèit,
gaon ich neet mié”*

Bèr Jacobs werd geboren op 13 oktober 1898 in de Rechtstraat in Wyck, waar zijn vader Hubert Jacobs samen met zijn vrouw Sophie (Fy) Geelen een bakkerij had.

Als Bèr een jaar of zes is, keren zijn ouders terug naar Gronsveld en gaan wonen op Rijksweg 118, het huidige woonhuis van Eddy en Lène Jacobs. Ze dreven hier bakkerij, winkel en boerderij. Voor die tijd een heel gewone combinatie. Het verzekerde het hele gezin van een goed inkomen. In een bakkerij konden alle handen goed gebruikt worden. Niemand van de kinderen hoefde “oét wërke te goën”, en daar was men trots op.

Als oudste zoon heeft hij vroeg moeten leren de handen uit de mouwen te steken. Kind was je niet lang in die tijd. Al jong werd je aan het werk gezet.

Het jonge leven van Bèr speelt zich af in en rondom het huis waarin hij woont en werkt met zijn ouders, zijn broer Zjeng en zijn twee zussen Lies en Mária. Bèr wordt nieuwsgierig als hij zijn vader op een ochtend de oven ziet opstoken. Hij ziet de gespierde man met bezweet bovenlichaam met zijn handen het deeg kneden, laten rijzen, opnieuw kneden, vormen, laten rijzen en in de hete oven schuiven. En op het juiste moment haalt hij de broden uit de oven. Bèr bekijkt dit schouwspel vol bewondering en hij neemt zich voor om net zo gespierd te worden als zijn vader. Het staat voor Bèr al vroeg vast dat hij bakker zal worden.

Bèr gaat ook al op jonge leeftijd mee naar het bos. Samen met pa en de knecht 'sjaanse' maken, met een volle kar terug naar huis en de 'sjaanse' opslaan in het 'sjop'. Al werkend en spelend leert hij het bos kennen, de dieren die er rondlopen en natuurlijk het stropen. Niet voor het stropen maar voor het heerlijke, sappige stukje konijn. En 'op d'n das goën', een tijdverdrijf voor veel jonge mannen in die tijd.

Dan wordt ook de onverschrokken en vrijgevochten Bèr gevormd. Het is een jongeman vol streken, van wie al snel duidelijk wordt dat hij weinig op heeft met gezag en daar waar hij de kans krijgt, drijft hij er de spot mee.

Dat hij lef heeft bewijst hij op een dag op school. Als de schoolmeester het klaslokaal verlaat staat Bèr op, gaat op de stoel achter de lesenaar zitten en begint aan de pijp van de meester te lurken. Zijn klasgenoten gieren en brullen maar als de meester terugkeert, zit Bèr weer op zijn eigen plaats en heerst er weer stilte en rust. De meester snapt er niks van. Niemand durft Bèr te verklikken; met hem valt niet te spotten en is er altijd wel iets te beleven.

Zo ook die dag dat er brand was uitgebroken in de schuur van 'de Molling' (Halders). Een koe die gestikt was werd naar buiten gesleept.

's Avonds blijkt de koe, zonder toestemming, door Bèr te zijn opengesneden. Hij wilde wel eens weten hoe zo'n beest er van binnen uitzag.

De Eerste Wereldoorlog breekt uit en bakker Jacobs bakt beschuiten voor de hongerige Belgen. Nederland is neutraal en de handel in de grensstreek brengt geld in het laatje. Dagelijks gaat Bèr met de hondskar vol beschuiten naar de grens.

V.l.n.r. Bèr, Sjeng Goessens, Sjeng Jaspars

Kên d'r hön nog

1918. "De Lijntrekkers". 3e van links Geel Lemmens, 6e van links Sjeng Goessens, geheel rechts Bèr

Zo ook die dag dat broer Zjengske hem vergezelt. Bij de grens vragen de gendarmes aan Bèr of de hond die de kar trekt ook "nne sjién' heeft (een hondenpaspoort met tekening waarop men de hond kan herkennen). Zjengske begrijpt de vraag niet, maar Bèr heeft zijn antwoord klaar en zegt: "Loor mer 'ns good, dè hynk oonder z'n paans." Hij pakt Zjeng bij de hand, stuurt de hond vooruit en laat de gendarmes vol ongeloof en verbazing achter.

Bèr is al op jeugdige leeftijd een volwaardige kracht in de bakkerij. Elke ochtend om half vier staat hij het deeg te kneden en als pa de bakkerij betreedt, staat het deeg klaar. Soms gaat Bèr ook nog uithelpen bij Harie van den Haos (opa van Peter Lemmens). D'n Haos had nogal moeite met het gebruik van een aantal rijkere dorpsgenoten om zelfgemaakt deeg naar de bakker te brengen, die daarvan brood moest bakken.

Bèr met neefje Robert, zoon van Zjeng

Bèr lost dit op zijn manier op. Hij rolt de doek waarin het deeg was gebracht in het deeg en bakt het hele zaakje. Vanaf die dag wordt geen deeg meer aangevoerd.

Aan het voor hem vrolijke en ombekommerde leventje als jonge bakkersknecht bij zijn vader komt gedurende de eerste wereldoorlog een einde. Nederland is weliswaar neutraal maar de grenzen moeten worden bewaakt. Bèr wordt opgeroepen en meldt zich in Hoogerheide. Als militair zwerft hij door het hele land. Uiteindelijk wordt hij ingezet als grenswacht. Bèr komt vaker niet dan wel terug van verlof.

Als na de eerste zes weken de jonge mannen uit Gronsveld en Rijckholt weer thuis komen, ontbreekt Bèr. Maar ook bij het volgende verlof verschijnt Bèr niet. Zwager Zjeng Goessens, Zjeng Jaspars, Geel Lemmens, Drikske en Pinxt uit Maarland die met hem zijn opgeroepen, kunnen ook niet vertellen waar hij gebleven is. Wel kunnen ze melden dat hij niet gesneuveld is want we zijn niet in oorlog. "t Gèit 'm good', is hun antwoord als naar Bèr gevraagd wordt! Waarschijnlijk wisten ze verdomd goed waar hij uithing maar mochten ze dit thuis niet vertellen. Ook zij wisten dat met Bèr niet gespot moest worden.

Als jonge man zal hij samen met zijn kameraden genoten hebben van het uitgaansleven en de streken die dan werden uitgehaald. Zijn avonturen maar ook de wijze waarop hij met

Kên d'r hön nog

Duivenmelkers:

Staand v.l.n.r. Math Wolfs, Jan Spronk, Jan Broers (de Sjef), Geel Goessens (de lange Geel), Geel Aldenhoven, Wöm Bergmans, Jan Janssen, (de slager), Pierre Pleumeeckers. Zittend: Bèr

gezag omging, kwamen hem duur te staan. Bèr leert de strafkolonie Veenhuizen van binnen en van buiten kennen. Veel indruk maakt het niet op hem. Hard werken kunnen ze hem daar

niet leren en een gehard iemand als hij kan wel tegen een stootje! Hij zal met volle teugen genoten hebben van de gefrustreerde commandanten die hem maar niet klein kregen.

Kegelclub. Staande v.l.n.r. 1e Fer van Caldenborgh, 2e Bèr, 4e Door van de Weerdt. Gekniel rechts Zjaak Peusens

Bèr zette zijn leven vol streken en plezier gewoon voort. Zo ook die keer dat hij als commandant leiding geeft aan een tweetal soldaten in Broek-Sittard. Als de wachtdienst erop zit en ze eigenlijk moeten afmarcheren naar de kazerne commandeert Bèr zijn mannen naar een nabijgelegen café. Bèr kent maar één commando: "Doër!" Kennelijk bevalt dit spel zo goed dat Bèr

besluit deze tocht voort te zetten naar Gronsveld, onderweg alle gelagkamers aandoend die zij tegenkwamen. Uiteindelijk eindigt deze tocht om half acht 's avonds bij Café Kips. Voor de Baoj zijn Bèr en zijn kameraden een makkelijke prooi. Ze worden opgepakt, geboeid afgevoerd en opgesloten in het 'kesjot'. Als ze 's ochtends hun roes hebben

Kên d'r hön nog

V.l.n.r. Bèr Jacobs, Zjaak Peusens, Zjaak Doyen, Haj Reintjens, Bèr, Sjeng Broers, Prosper, Zjaak Doyen

uitgeslapen, worden de mannen afgevoerd door de marechaussee en zij zullen een aantal weken niet met verlof komen. Ook dit maakt weinig indruk op Bèr. Later neemt hij het op voor twee arme, aangehouden smokkelaars. Bèr kende die mensen en wist dat ze het niet breed hadden en veel monden moesten voeden. Kennelijk heeft Bèr dit keer niet zijn kracht maar zijn

mond gebruikt. De smokkelaars mochten gaan. Het is niet overdreven als we zeggen dat Bèr zijn dienstitijd grotendeels heeft "uitgezeten"!

Na zijn dienstitijd pakt Bèr zijn werk weer op in de bakkerij. Het lijkt saai maar hij geniet van het harde werken samen met zijn vader en zijn broer. Als het werk in de bakkerij erop zit,

gaat Bèr aan de slag met het fokken van konijnen en het bouwen van konijnenhokken die hij verkoopt. Hij blijft de man die vooral kan genieten van het op stap gaan met z'n vrienden. In voor- en najaar bezoekt hij de kermissen in de omliggende dorpen. En als Bèr ging, ging hij ook echt op stap. Vaak, en dat was men al gewend thuis, bleef Bèr een paar dagen weg. Samen met vriend Chrit Houben trok hij op zondag naar de kermis in Valkenburg en ze zetten daar een aantal dagen en nachten de bloemetjes buiten. Toch staat hij na die dagen om stipt 3.30 uur in de bakkerij en gaat aan de slag, net of er niks gebeurt is en ondanks de boze gezichten en het verdriet van moeder Fy. Bèr heeft veel plezier in het leven, hij danst en sjanst, maar tot een echte relatie komt het niet. Er is maar één vrouw in zijn leven geweest: An, een zus van zijn schoonzus Mien. Maar Bèr kiest voor een leven als vrijgezel en is daar tevreden mee. Kennelijk verkiest hij vrienden en vrijheid boven een vaste relatie.

Bakken kan hij als de beste. Uren, dagen, weken werken maar venten, daar voelt Bèr niets voor. Tot die dag waarop Zjeng in het huwelijk treedt met Mien Goessens. Er is niemand die dan kan venten en Bèr moet eraan geloven. Bèr laadt 's ochtends vroeg de wagen en gaat op weg. Het wordt later en later en Bèr komt maar niet terug. Fy is al een paar keer op straat gaan kijken en vreest het ergste. Ze weet dat haar zoon Bèr vol streken zit en zal wel spijt hebben gehad

dat ze hem op weg heeft gestuurd.

Dan, tot schrik van pa en ma, staat daar Bèr met paard en wagen. Bèr heeft niet alleen de bloemetjes buiten gezet maar heeft paard en wagen letterlijk versierd met bloemen. Dit is dan ook gelijk het einde van zijn korte carrière als venter. Uiteraard helemaal geregisseerd door Bèr zelf.

Jaren hard werken eisen hun tol en op de dag dat hij vijftig wordt stopt Bèr met het werken in de bakkerij. Hij blijft wonen aan de Rijksweg samen met zijn zus Mária die getrouwd is met Yngel van de Boorn. Yngel en Mária hebben inmiddels het kruidenierswinkeltje.

Bèr gaat niet stil zitten. Hij pakt het werk in de boerderij op en houdt kippen, konijnen en pony's.

Bèrs grootste hobby in die tijd is hanenvechten. Als het even kan gaat hij samen met broer Zjeng en Zjaak Peusens naar België. Omdat er een chauffeur nodig is, want er wordt uiteraard ook een borreltje gedronken, gaat de jonge Eddy (zoon van Zjeng) mee. Een auto bezit Bèr niet maar er is genoeg geld om die ergens te huren.

Maar ook het stropen trekt hem. In zijn jeugd was hij al niet weg te slaan uit het bos en hij heeft menig konijn gestrikt. Deze ervaring komt hem een keer goed van pas. Zjeng Spronck vertelt hem dat hij een konijnenhol heeft ontdekt waar wel twaalf konijnen zitten.

Kên d'r hön nog

Bovenste rij v.l.n.r. 1e Bèr Reintjens, 7e Bèr Dassen

*Middelste rij v.l.n.r. 1e Chauffeur, 3e Jeu Waber, 4e Vëus Houben, 5e Zjil Jaspars, 7e Nikkela Dormans,
9e Zjêf Schrijnemaekers, 11e Bèr Doyen, 13e Albèr Hayen*

Voorste rij v.l.n.r. 1e Frêns Doyen, 2e Haj Willigers, 6e Haj Reintjens, 7e Math van den Boorn

Het is december, een mooie tijd om konijn in de pan te hebben. Een probleem: het hol ligt op het jachtterrein van Spauwen. Maar dat maakt Bèr niet uit. Samen trekken ze erop uit en als het elfde konijn in de strik hangt, stoppen ze ermee. Vol trots lopen ze met hun jachttrofeeën naar het café van 'de Sjef'. Daar leggen ze de konijnen op een rijtje voor het buffet. Bèr weet dat tegen het einde van de dag Spauwen een glas komt drinken. En zo gebeurt het dat Spauwen binnenkomt, iedereen groet en vervolgens tot zijn grote schrik elf konijnen voor het buffet ziet liggen. Bèr reageert laconiek en meldt dat de naamplaatjes met de naam Spauwen ontbreken. Spauwen kan niet anders dan met een zuur gezicht zijn glas leegdrinken en geërgerd het café verlaten. Bèr zal die avond laat hebben afgerekend en het verhaal vele malen hebben verteld. Uiteindelijk krijgt één konijn het naamplaatje van de kastelein. Elke zondag na de mis vertrekt Bèr voor een wandeling met zijn hond. Onderweg maakt hij tussenstops bij vrienden, drinkt een borrel bij Vëus (Houben) en sluit af bij Zjang Mingels. Daar kan het wel eens gebeuren dat Bèr aan het buffet in slaap valt. Zijn hond wijkt dan niet van zijn zijde en wordt nogal onvriendelijk tegen eenieder die in de buurt komt. Pieke Mingels, niet direct een jongeman die angst kent, durft de confrontatie met de hond van Bèr niet aan. Er zit niks anders op dan hulp in te roepen van Maria of Yngel. In de tussentijd wijkt zijn trouwe kameraad geen meter. Zelfs Zjang, ook niet bevreesd, weet dat

het wijs is te wachten op hulp en als die niet komt: wachten tot Bèr wakker wordt!

Op een dag komt Bèr thuis. Boos en nors gaat hij op zijn vaste plekje in de keuken zitten. Maria en Yngel kijken hem met vragende ogen aan maar begrijpen dat ze beter niks kunnen vragen. Dan plots zegt Bèr: "Zo, noé ès 't ge-doën, ich gaon neet mié." Maria en Yngel kijken vol verbazing. Wat is er gebeurd? Het antwoord komt snel. De bierprijs is (met vijf cent) verhoogd en zoveel geld wil Bèr niet betalen. Toch komt hiermee niet een definitief einde aan zijn cafébezoek, maar het wordt wel aanzienlijk minder.

Bèr is een groot liefhebber van de Broonk. Jarenlang is hij met de schutterij opgetrokken en net als elke Gronsveldenaar weet hij dat de Broonk de tijd is om oude vrienden te ontmoeten en verhalen op te halen.

In zijn betere jaren vierde hij Broonk vanaf de vroege zondagochtend tot woensdag!

Begin jaren zeventig krijgt Bèr een lichte hersenbloeding. De eens zo krachtige Bèr is een klein broos mannetje geworden. Hij moet op controle en Zjeng Goessens en neef Eddy gaan met hem mee. Ziek en mager betreedt hij de spreekkamer van dokter Mendes de Leon en blijft een hele tijd weg. Eddy en Zjeng worden zenuwachtig. Eddy merkt op: "Volgens mich ès er oéterèin gevalle en kriége ze 'm neet mie ié-nèin gezat."

Kên d'r hön nog

Bèr

Op dat moment steekt Bèr z'n hoofd om de hoek en zegt: "Kom, v'r goën." Verder meldt hij niks over hetgeen hij besproken heeft met de dokter. Bèr kan maar niet wennen aan z'n lichaam dat hem in de steek laat, maar draagt zijn leed op zijn manier en wil hier verder niemand mee lastig vallen. Toch weerhouden alle ongemakken hem er niet van elke ochtend om vijf uur op te staan. Voor Yngel en Mária het reveil: tijd om ook op te staan en het ontbijt te maken. Na het ontbijt en het verzorgen van duiven en konijnen gaat hij in z'n stoel naast de kachel zitten en leest de krant, terwijl zijn ogen niet meer zo best zijn. Hij heeft zo zijn eigen manier om dit op te lossen: de pet voor op het hoofd en dan met geknepen ogen lezen. Maar dan komt er ook een einde aan de "rustperiode" van bijna twintig jaar. Bèr moet verzorgd worden en heeft daar veel moeite mee. Menigeen wordt zijn kamer uitgejaagd. Tot die maandag dat Bèr besluit om niet meer op te staan. Kennelijk voelt de natuurmens Bèr dat het einde nadert. Hij vraagt z'n naaste familie om alles te regelen van wat er nog te verdelen valt. Twee dagen later, op woensdag 15 maart 1989, slaapt Bèr op 90-jarige leeftijd vredig in, in het huis waar hij z'n hele leven gewoond en gewerkt heeft.

*Toon van Baal
Met dank aan Eddy.*

INHOUDSOPGAVE

Jaargang 30, 2010

Rubriek	Nr.	Blz.			
			De lauwerkrans en de medailles van onze harmonie	3	108
Dialect			Het openbaar lager onderwijs in Gronsveld (vervolg)	4	146
Hermenievekaansie	1	5	Kên d'r hön nog		
Riébewiés	2	41	Zjeng Mans	1	30
De hermenie	3	82	Gilles Spronck	2	70
Sinterklaos	4	130	Mathieu van Thoor	3	116
Weenterwende	4	133	Bèr Jacobs	4	162
De Wijje geveegd	4	133	Natuur		
Foto			Wêl vérekes	1	10
-	1	15	Kroélekraoje	1	13
-	2	51	Kikkers en zo!	2	45
-	3	88	Hoogstam in 't Riékelder Brook	2	48
-	4	138	De wespendienven van het Savelsbos	3	83
Geziën			Rariteiten	4	134
-	1	19	Streekmuseum		
-	2	55	Nieuwe loods, voortgang	1	28
-	3	92	Poortbogen	2	66
-	4	144	Filmopnames in onze apotheek van Dubois	3	109
Historie			Grueles Keenderdaög	4	158
Vondelingen in Gronsveld	1	21	Bezoek aan Naturalis	4	159
De grote onbekende foto...	2	57	Van aal en nog get		
De kapelaan als vredeftichter	2	64	Biljartclub Gronsveld 50 jaar	3	112
Het openbaar lager onderwijs in Gronsveld	3	94			
Onze muntenverzameling in Limburgs Museum in Venlo	3	106			